

מסורת הש"ס

(א) כתובות 6א, (ב) סוטה כא; כתובות אק, יבמות סו; (ג) כתובות כג.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מי אמרי וכו' דלא מקמי דין נכסים:

מוסף רש"י

יתומין שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. שהנחת וזכות בן דמנת צדקה וזו והנני ישאלו על הפתחים, וקדמו קודם שישאלו ל"ד קודם (כתובות קג) קודם שאלו הנחת ל"ד והעמידם ל"ד לנכסים חזקת צדקה (סוטה כא).

מוסף תוספות

א. דאילו לאחר מכן כבר זכו בהן הבעות ונכסים ויהיו ניהו, וכן משמע מלשון שקדמו ומכרו. רש"י. ב. דלא אלאמה רבנן לתקנתיה לאפקיעי מיניהו רשות הירושין לגמרי. רש"י. ג. דאין ב"ד מגבין לבנות להקנות להן, אלא להרשותן בבכירה למזונות. אבל האידנא דתקין דמזון האשה והבנות בין ממקדקי בין ממטלטלי אה תפסה האשה בן מטלטלין למזונותיה וכו' מה שתפסה חפסה, ואם קדמו יתומים ומכרום ואם ממכרן ממכר. רש"י. ד. עין רש"י. ו. עין רש"י. שולחן. ג. כלומר, שאינו מאכיל תרומה לעבדים אם הניח האב את אשתו מעוברת משום חלקו של עובר. רש"י. ד. עין רש"י. ה. ולא אמרינו מועטין ונתרבו כבר וכו' בהן הבעות. תוס' כתובות 6א. ו. דבכל דוכתא אוליג טפי בתר נחלה דאורייתא. ש. דן לא ישרה הבנים כלל. ש. דן. ו. ומאי שנא בנות עצמן דממעטין אה אחרתא אע"ג דאי מתא או מינסבא לית ליה. רש"י. כס הרב"ש. ט. שהיה כל ימיה נזונה, כל זמן שלא נשאת ואחיה חתובה. רש"י. י. ויהיה מהא הא איתגור וירושות הן, ואלמה מתייהב, דלא בנות אחוריה ניהו. רש"י. ש.

שקלי להו צנוט לנולו. צתמיה. דכיון דקרית להו מועטין א"כ לא יעלו בהן כלום הצנים דהא תנא צתמיה גבי נכסים מועטין הצנים ישאלו על הפתחים: והאחר לנכסים. והאי דקדמו ישאלו על הפתחים היינו משהוציאו אותו השאר שהוצאת היונו עד שיגברו והצנים ישאלו על הפתחים: פשיטא מרובין ונתמעטו. צעת מיתה היו מרובין ועכשיו הוקירו מוונות או נתקלקלו הנכסים וחסרו ואין בהן כדי מזון אלו ואלו עד שיגברו: כבר זכו וכן יורשין. צעת מיתה אציה וקרינא צהו נכסים מרובים ויחוק הצנות חלקן המגיע כפי שומא של שעת מיתה אציה והנני י"שו חלקם שהיה מגיעם צאותה שעה וכל מה שחסרו הנכסים חסרו לצנות ולצנים לכל אחד כפי חלקו הראוי לו: ונפרצו. שהחלו מוונות: מהו. מי מטי רוחא לצנים ויעלו מותר נכסים העודף מכדי מוונות צנות עד שיגברו: יתומים שקדמו. קודם שהעמידו צנות דצין ומכרו אפילו צנכסים מועטין דצין שמכרו מכרו דאין מוציאין למזון האשה והצנות מנכסים משועבדים וכו"ש צנכסים מרובין כדאמר בכתובות האחים ששעבדו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות. ש"מ כיון שאם מכרו מכירתן מכירה יש להן תפיסת יד צנכסים ואם נתרבו יש להן חלק בהן וזכותם בהן עומדת: אלמנתו מהו שחמעט צנכסים. מי שמת והניח צנים וצנות והניח נמי אלמנתו וצריכה נמי מוונות כל ימי מייגר ארמולתה ואין כאן נכסים אלא כדי מזון הצנים והצנות עד שיגברו מי אמרינן כיון דאית לה מזון ממעטא ולא מיקרו נכסים מרובין ומפרישין מהנכסים מזון האשה והצנות עד שיגברו והמותר לצנים דהא מועטין ניהו ולאחר שיוציאו המותר ישאלו על הפתחים או דלמא כיון דאילו מיינסבא לבעל לית לה מזוני לא ממעטא וכמאן דליתא דמיא ומוציאין מן הנכסים לצנות כדי מזון עד שיגברו וכל השאר יירשו הצנים כדי נכסים מרובין דהא אלמנה לא ממעטא להו וקרינא צהו הצנים יירשו והצנות יונו ומחלק הצנות לא מזון האלמנה עמהם. והיינו דאכרא צין ממעטא ללא ממעטא דאי ממעטא הצנים ישאלו והאלמנה תזון ואין לה ממעטא וזו יחד האלמנה והצנים אכל הצנות אין לה להפסיד צמונותיהם כלל צין ממעטא שין לא ממעטא דהא צין צנכסים מרובין צין צנכסים מועטין תנן הצנות יונו אי נמי היכא דלא ממעטא מיקרו נכסים מרובין ואף על פי שנתעבדה היום או למחר מלינשא הרי הוא כמרובין ונתמעטו למרינא כבר זכו בהן יורשין ויונו שלשת יחד צנים וצנות ואלמנה. כן נראה שיטה זו צעיי: צה אשחא. מי שקיבל עליו צעת נשואין לזון צה אשחא מאיש אחר חמש שנים ומת ומוטל על הירושין לזונה: כיון דאף על גב דמינסבא איהם לה מזוני. עד חמש שנים מן הירושין ששרי חוב הוא שנתחייב לה אציה ממעטא ויונו היא והצנות והצנים ישאלו: לא ממעטא. ומיקרו מרובין צעת מיתה ונתמעטו אחרי כן וכבר זכו יורשין והצנות יונו עד גבר וזאתה הצנות חזון עמהן: בעל חוב מהו שימעט. אם אין נכסים אלא כדי החוב ומזון הצנות מי אמרינן דממעט ויונו והצנים ישאלו על הפתחים או לא ממעט ויונו צנים וצנות עד שעת טריפת בעל חוב וכשטרופא אם יש מותר יונו צנות עד גבר ואם לאו יפסידו: צה

כדקאמר מה שמכרו מכרו ולר"י נראה דהא דקאמר התם ר"ג כו' מועטין ונתרבו זכו בהם יורשין היינו יורשי כתובה הגדולה ויעלו אלו כתובת אםם ואלו כתובת אםם מדלא קאמר כבר זכו בהן יורשין וקשיא דא"כ התם אוליג לעולם צתה תקנתא דרצנן שתתקיים כתובת צין דכרין והכא אוליג צתה מעיקרא וי"ל דהתם לא מעיקרא כולי האי נחלה דאורייתא דהרי מ"מ כולן יורשין אע"פ שאין נוטלין צהו אכל הכא מעיקרא לגמרי: צה אמרינן כיון דאילו מינסבא לית לה צה צה ממעטא. ממה לר"י היאך טועה לומר כן והא צה נמי אי מיינסבא לית לה כדמנא דתהון מתזון עד דתלקחן לגובין: ומאי קאמר נמי צה צה מיחסר גובינא צה נמי מיחסר גובינא ואי מתה נמי לית לה כמו צה אשחא ועוד אי צהאלמנה שייך נכסים מועטין מה שיעור יהיה צהאלמנה צצנות יש שיעור למ"ד עד שיגברו אכל צהאלמנה לא שייך צצרות ועד מתי יהיו נכסים מועטין: ונראה לפרש דרואי אף אין כאן אלא אלמנה אלא הצנים שיהיה שוין צנכסים וכן אין כאן אלא אלמנה וצנות דלא תקנו (ה) נכסים מועטין אלא לצנות שהן יוצאי ירכו והם צנות ירשה במקום שאין צנים: ואע"ג

מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא

קמ.

יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. פי' צקונטרס שקדמו ומכרו קודם שעמדו דצין לצנות צנכסים מועטין: ומיהו לר"י נראה דאפי' כבר תפסו הצנות או הגבו להם צ"ד אם מכרו אחים מכור: וכן משמע צצמות צפרק אלמנה (דף קו:) דקאמר התם רבי ישמעאל צצבי יוסף אומר

מאכלי אציו הצת מאכלת והצן אינו מאכלי מ"ש צן דאין מאכיל מפני חלקו של עובר צה נמי לא תאכיל מפני חלקו של עובר א"ר אסי הכא צנכסים מועטין עסקינן ונגון דאיהא צן צדה דהאי צה דממ"א אי היא דמיעצרא ציה צן הוא לא עדיף מהאי דקא' ואי צה צה אלא קא אכלה צתקנא דאמר כל כמה דלא נפלא לאירי העולם לא תקינו ליה רצנן ופרץ צמאי אוקימתה צנכסים מועטין והאמר רבי אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו צנכסים מועטין כו' ומאי קושא ולוקמה כגון שחפסו כבר הצנות ואם שגבו להם צ"ד דאין יכולין למכור אלא משמע דלעולם יכולין למכור וקא' יש לצחות דנהי דיכולין צ"ד לצנות חלק של צה עומדת חלק של עובר שיש לחוש שמה היא צה אין יכולין לצנות כיון שלא יצאה לאחרי העולם ואותו חלק יכולין האחין למכור ומיהו אין נראה לדחות כן: ועוד ראה דאמר צה' יתומים (כתובות דף קג.) אמר ר"י יתומים שקדמו ומכרו מדור האלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדריזי אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו צנכסים מועטין מה שמכרו מכרו התם לא תפסו

מחיים הכא תפסה מחיים משמע כיון דלא תפסו מחיים אע"ג דתפסו לאחר מיתה לא היה מועיל כלום אלא מה שמכרו מכרו והא דאמר צה' נערה (שם דף קג.) רש"י אומר נכסים שיש להן אחריות מוציאין לצנים מן הצנים ולצנות מן הצנות כו' אבל לא לצנים מן הצנות צנכסים מועטין מ"מ אע"ג דאין מוציאין אם מכרו מכרו והשתא אחי שפיר דבכל ענין משמע דפשיטא דמועטין ונתרבו זכו צה יורשין אפילו כבר תפסו וגבו להם צ"ד דאי לאו הכי אכתי הוה ליה למיעיצי צמועטין ונתרבו וכבר תפסו או הגבו להם צ"ד מאי ואם תאמר כיון צנכסים מועטין נמי מה שמכרו מכרו אפילו כבר תפסו מה חילוק יש צין נכסים מרובין לצנכסים מועטין צצנכסים מרובין נמי נראה שאין מותרין למכור ולהפקיע צמונותיהם וי"ל דיש חילוק צצנכסים מרובין יכולין למכור לצורך גדול אבל צנכסים מועטין אין יכולין למכור כלל לכחלה ועוד דמרובין ונתמעטו יונו הצנים עס הצנות וצנכסים מועטין לא יונו כלל: צה שמכרו מכרו. וא"ת דהכא אמרינן דצין מרובין ונתמעטו וצין מועטין ונתרבו זכו צה הירשם: וצפרק מי שיהיה נשוי (כתובות דף קא.) ושם גבי כתובת צצין דכרין אמר פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין פירוש יורשי כתובה הגדולה מועטין ונתרבו מאי מ"ש דהנהו צני צרצור מועטין ונתרבו הוה אמו לקמיה דרב עמרם אמר להו זילו פייסיננהו ואי לא כו' עד דאחו לקמיה דר"י אמר כסם שמרובין ונתמעטו כבר זכו בהם יורשין כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין ופירש צקונטרס זכו בהן יורשין של כתובה הקטנה ופליג ר"ג ארז עמרם דאמר זילו פייסיננהו דמשמע צצני קטנה אמר לפייס צני הגדולה דאי צצני הגדולה אומר לא הוה שייך לשון פיוס כיון דמן הדין שקלי צני הקטנה צנחלה גמורה דאורייתא ולא קשיא מיד דהכא יד הצנים לעולם על העליונה כדי להעמיד נחלה דאורייתא ועוד דהכא לא פקע חס הימומים מעולם

מועטין ונתרבו זכו בהם יורשין היינו יורשי כתובה הגדולה ויעלו אלו כתובת אםם ואלו כתובת אםם מדלא קאמר כבר זכו בהן יורשין וקשיא דא"כ התם אוליג לעולם צתה תקנתא דרצנן שתתקיים כתובת צין דכרין והכא אוליג צתה מעיקרא וי"ל דהתם לא מעיקרא כולי האי נחלה דאורייתא דהרי מ"מ כולן יורשין אע"פ שאין נוטלין צהו אכל הכא מעיקרא לגמרי: צה אמרינן כיון דאילו מינסבא לית לה צה צה ממעטא. ממה לר"י היאך טועה לומר כן והא צה נמי אי מיינסבא לית לה כדמנא דתהון מתזון עד דתלקחן לגובין: ומאי קאמר נמי צה צה מיחסר גובינא צה נמי מיחסר גובינא ואי מתה נמי לית לה כמו צה אשחא ועוד אי צהאלמנה שייך נכסים מועטין מה שיעור יהיה צהאלמנה צצנות יש שיעור למ"ד עד שיגברו אכל צהאלמנה לא שייך צצרות ועד מתי יהיו נכסים מועטין: ונראה לפרש דרואי אף אין כאן אלא אלמנה אלא הצנים שיהיה שוין צנכסים וכן אין כאן אלא אלמנה וצנות דלא תקנו (ה) נכסים מועטין אלא לצנות שהן יוצאי ירכו והם צנות ירשה במקום שאין צנים: ואע"ג דמיחסר

עין משפט
נר מצוה

ב א מ"י פ"ט מהלכות אישות הלכה ח סנה עשין מה שיש"ע א"ר"ע פי' קודם ספ"ק: ג ב מ"י שם הלכה יט טו"ש"ע שם ספ"ק יג: ד ג ד מ"י שם טו"ש"ע שם ספ"ק יד: ה ה ו ד מ"י שם הלכה כ טו"ש"ע שם ספ"ק טו וע"ש:

רבינו גרשום

שקלי להו צנוט. מיד בחמיה ולית לבנים כלום והא יש חלקו חללו הרבה יותר משיעור מוונות לבנות עד שיגברו: אלא אמר רבא מוציאין מהן. מיד שיעור מוונות לבנות עד שיגברו והשאר יהיו לבנים למזונות: יתומין שקדמו ומכרו צנכסים מועטין מה שמכרו מכרו. ואין גובין מהן השתא מה שמכרו בנכסים מועטין זכו בהן כשן כמורשתן ונתרבו: שוב יתוב קבני אלמנתו שהירושין חייבין לזונה ואי לכא אלא סיפוק הבנות וישאלו על הפתחים: מי הוי מינסבא איכא מיעוט בנכסים מועטין מה שמכרו וממטא לגבייהו ואמרינן נכסים מועטין הן. והבנים יורשין על הפתחים: מי אמרינן כיון דאית לה מוונות ממעטא. וישאלו על הפתחים. או דלמא כיון דבידה לאינטיבאי אימת רבצי. וכי מינסבא לית לה מזוני מירושין ה"נ השתא חשבין לה כמאן דמינסבא ולא ממעטא: בת אשחא. שקבל עליו לזונה ה' שנים כשנשאת אמה והשתא מת דבעל וירושין חייבין במונותיה עד סוף ה' שנים מהו שתמעט בנכסים. דלא חייב מרובין: מי אמרינן. חייב דאי מינסבא אית לה ה' שנים מוונות כמו שקיבל ממעטא או דלמא כיון דאלו מתה לית ליה מוונות השתא נמי לא ממעטא: בעל חוב של אביהן מהו שימעט. כשנחשבין החוב שיש לו לקבל הוה נכסים מועטין. מי אמרינן אע"ג דאילו מת בעל חוב אית ליה יורשין שגובין במקומו וממעט. או דילמא כו: ואמרינן להך גיטא. שמקדים במאחר תחלה: בעל חוב מהו שימעט בנכסים. מי אמרינן כיון שמוחרס גובינא לא ממעט או דילמא כיון דאילו מת נמי אית להירושין נמי